

door drs. J.H. Emck

*Drs. J.H. Emck werkt als natuurkundige op de Technische Hogeschool te Eindhoven. Sinds 1981 vertegenwoordigt hij de Lutherse Kerk in het Interkerkelijk Vredesberaad.*



## De uitholling van het afschrikkingsevenwicht

In een tweetal recente artikelen in dit blad gaf prof. Teunissen een overzicht van de vele nuances in het spreken van de kerken over de kernbewapening. Het gemeenschappelijke element in alle uitspraken is de eis van een voortgaande ontwapening. In dit artikel wordt betoogd dat de feitelijk gevoerde politiek daar volkomen haaks op staat; wat we thans zien is geen ontwapening, maar een voortdurende kwalitatieve verbetering van de bewapening, die bezig is het thans bestaande afschrikkingsevenwicht te ondermijnen.

We leven nu bijna veertig jaar met kernwapens. Ontegenzeggelijk hebben de kernwapens bijgedragen tot een zekere behoedzaamheid bij beide supermachten en zodoende tot behoud van de vrede. Echter, de technische ontwikkelingen zijn van die aard dat dit wel eens snel kan veranderen. We zien een verschuiving van afschrikkingwapens naar nucleaire gevechtswapens en 'first-strike' wapens. De richtprecisie wordt steeds groter, en de rol van de relatief kwetsbare elektronische communicatiesystemen steeds belangrijker. Beide ontwikkelingen vergroten de premie op de eerste klap. In deze technologische wapenwedloop loopt het Westen voorop. De Pershing II is de eerste ballistische raket die van een 'eind-

geleidings-systeem' voorzien is, d.w.z. als de raket naast zijn doel terecht dreigt te komen wordt hij door een ingebouwde computer bijgestuurd. Als gevolg van de grote richtprecisie kan met een veel kleinere kernkop<sup>1)</sup> volstaan worden om een vijandelijk doel uit te schakelen, waardoor het gebruik geloofwaardiger wordt. De grens tussen nucleaire en conventionele bewapening vervaagt. Als deze ontwikkeling niet gestopt wordt, zullen over een jaar of 15 alle Amerikaanse en Russische raketten van zo'n eindgeleidingssysteem voorzien zijn. We krijgen een situatie vergelijkbaar met een duel tussen twee scherpschutters: 'Zorg dat je als eerste schiet'.<sup>2)</sup>

1) De Pershing-II heeft een kernkop van 10 à 20 kiloton, tegenover 150 kiloton voor kruisraket en SS-20. De Hirošimabom was 13 kiloton.

2) Voor een grondiger behandeling van dit thema zie het boek *Freeze* van Kennedy en Hatfield, hfdst. 6: 'The next round in the arms race', (Bantam Books, 1982).

De door Nederland aan de NAVO gevraagde 'shift'-studie blijkt een verschuiving van defensieve systemen (luchtverdediging en atoommijnen) naar offensieve systemen (Pershing II en kruisraket) op te leveren. De motieven voor het dubbelbesluit zijn geleidelijk aan verschoven. Voor Carter waren de motieven primair politiek: geruistellen van de Europeanen (Schmidt) en een tegemoetkomen aan de oppositie tegen het SALT II-verdrag. Met de komst van Reagan veranderde dit: de voornaamste functie van de Euro-raketten is thans een waarschuwing aan de Sovjets dat ze bij een conflict in het Midden-Oosten ook vanuit West-Europa beschoten kunnen worden. Daarnaast staat ons de invoering van de neutronenbom<sup>3)</sup> voor het nucleaire 8-inch geschut en de invoering van chemische wapens<sup>4)</sup> te wachten.

### Onderhandelingen en bevrozing.

Ten aanzien van de wapenbeheersing heeft het CDA haar hoop gesteld op de onderhandelingen. Maar in de praktijk blijken deze niet te werken. Tegen de tijd dat men een akkoord bereikt heeft zijn er weer nieuwe wapens ontwikkeld en kan men overnieuw beginnen. Bovendien beperken onderhandelingen zich meestal tot enkele wapensystemen. Zo heeft Amerika een programma voor 4500 lange-afstands kruisraketten, maar alleen over de 500 die in West-Europa geplaatst worden wordt onderhandeld, de rest (voornamelijk op zee te installeren) valt er buiten. We onderhandelen over raketten met een bereik boven de 1000 km. Dus maken de Russen een nieuwe raket met een bereik van 999 km (de SS-22). De Engelse regering heeft besloten om 64 op onderzeeboten geplaatste raketten

met één kernkop te vervangen door raketten met 8 kernkoppen. De Fransen hebben soortgelijke plannen. Maar ook dit valt buiten de wapenbeheersingsonderhandelingen. Het is een illusie te menen dat op deze wijze de wapenwedloop doorbroken kan worden.

In de SALT-verdragen zijn alleen afspraken gemaakt over aantallen strategische raketten, niet over de kwaliteit. En juist de kwalitatieve verbeteringen bedreigen de stabiliteit van de wereldvrede. Soms worden onderhandelingen ook misbruikt om de ontwikkeling van nieuwe wapens te rechtvaardigen: 'Je moet toch wat wisselgeld hebben om te onderhandelen'. Opvallend is dat dit argument juist gebruikt wordt als de wapensystemen technisch aanvechtbaar zijn (zoals de MX of de Pershing II); ik heb het argument nog nooit horen gebruiken voor een Trident-duikboot.

Ook militair verouderde wapens worden vaak niet ontmanteld maar aangehouden als wisselgeld. Dit is ook de reden waarom de verouderde SS-4-raketten nog steeds niet alle ontmanteld zijn. Een verheugende ontwikkeling is dat bij het laatste NAVO-beraad in Ottawa besloten is de in West-Europa aanwezige verouderde kernwapens eenzijdig te ontmantelen, en daarmee niet te wachten tot men hierover met de Russen tot een akkoord komt. Men moet dit echter niet misverstaan als een terugdringen van de rol van de kernwapens; de nieuwe kernwapens hebben meerdere opties wat in te stellen explosiekracht betreft, zodat men militair gezien met minder kernkoppen meer mogelijkheden heeft.

De in 1977 gestarte IKV-campagne was een poging om deze patstelling te doorbreken.<sup>5)</sup> Betere perspectieven biedt het

3) Zie Laurens Hogebrink: 'De neutronenbom is terug', *Hervormd Nederland* 5-11-1983.

4) Tijdens een bezoek van een IKV-delegatie aan het NAVO-hoofdkwartier in Brussel (mei 1983) werd ons verteld dat de NAVO in Europa chemische wapens nodig heeft, maar dat de introductie kan wachten tot de commotie over de kruisraketten wat geluwd is.

5) Zie Ben ter Veer: 'Help de kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland', *Wending* febr. 1978.

veel verder gaande voorstel tot be-  
vriazing van het testen, produceren en  
installeren van *alle* kernwapens en hun  
overbrengingssystemen<sup>6) 7)</sup> Het primaire  
doel van het bevestigingsvoorstel is het  
beëindigen van de *kwalitatieve* wapen-  
wedloop, en daarmee de drift in de rich-  
ting van destabiliserende first-strike wa-  
pens. Zeer essentieel is daarom een test-  
verbod. Het ontwikkelen van nieuwe ra-  
ketten heeft weinig zin als je niet meer  
kunt testen of ze wel goed werken. Presi-  
dent Reagan maakt bezwaar tegen een  
bevriazing. Hij stelt dat het Westen een  
achterstand heeft. Maar minister Wein-  
berger verklaarde desgevraagd dat hij het  
Amerikaanse kernwapenarsenaal niet te-  
gen het Russische zou willen ruilen, om-  
dat Amerika technisch een enorme voor-  
sprong heeft.<sup>8)</sup> De werkelijkheid is dat  
Reagan niets wil weten van een stoppen  
van de *wapenvernieuwing*.<sup>9)</sup> Reagans  
START-voorstellen hebben alleen be-  
trekking op aantallen, ze laten de wapen-  
vernieuwing ongemoeid.

Nog een enkel woord over het voorstel  
zelf. De voorstellen van de freeze-bewe-  
ging c.q. de senatoren Kennedy en Hat-  
field zijn niet zo simpel als ze op het  
eerste gezicht lijken. De complicatie is  
dat uitbreiding en vernieuwing gestopt  
worden, maar vervanging toegestaan  
blijft<sup>7)</sup>. Zou vervanging ook verboden  
zijn, dan zou dat de zaak zowel eenvoudi-  
ger als doeltreffender maken. De freeze-  
beweging meent echter dat dit geen haal-  
bare kaart is. Binnen tien jaar zouden  
dan alle waterstof- en neutronenbommen

onbruikbaar zijn door het verval van het  
tritium, om maar eens iets te noemen.  
Het bevestigingsvoorstel is niettemin een  
zeer radicaal voorstel. Doorvoeren ervan  
zou betekenen dat 40% van de Ameri-  
kaanse en Russische wapenindustrie zijn  
poorten zou moeten sluiten. Het ligt dus  
voor de hand dat het op veel verzet zal  
stuiten. De Sovjet-Unie heeft officieel  
verklaard achter het voorstel te staan. Of  
ze dit serieus meent of dat het alleen  
maar propaganda is kan pas blijken als  
het Westen bereid is er serieus over te  
praten. Maar in het Westelijk bondge-  
nootschap is de politieke onwil zeer groot  
(zie o.a. het stemgedrag in de Verenigde  
Naties). Wat de verificatie betreft, een  
algehele bevriazing is veel gemakkelijker  
te verifiëren dan een verdrag dat zich tot  
enkele wapensystemen beperkt<sup>7)</sup>.

### **Streven naar macht en proliferatie.**

Je kunt je afvragen: 'Waarom doen poli-  
tici dit, doorgaan met het plaatsen van  
nieuwe wapensystemen die onze veilig-  
heid alleen maar verkleinen?' In novem-  
ber 1981 zei Barnaby in een lezing in  
Eindhoven dat de voornaamste reden  
waarom een land zijn bewapening op-  
voert is dat de stem van dat land in de  
internationale fora dan meer gewicht  
krijgt. Dit leek mij toen een absurde  
uitspraak, maar sindsdien zag ik zoveel  
indicaties die in die richting wezen dat ik  
tot de conclusie gekomen ben dat hij  
gelijk heeft. Men wil invloed, men wil  
meetellen, en als je niet meedoet tel je  
niet mee. Op de lange termijn is deze

6) Kennedy en Hatfield, *Freeze*, pag. 169.

7) Randall Forsberg: 'A Bilateral Nuclear-Weapons Freeze', *Scientific American* vol. 247 nr. 5, nov. 1982.

8) Caspar Weinberger, *Testimony before the Senate Foreign Relations Committee*, 29 april 1982.

9) Dit blijkt onder meer uit het eenzijdig beëindigen door Amerika van het 'Comprehensive Test-Ban'-overleg in 1980, precies op het moment dat over de belangrijke Westerse eis, te weten een goede verificatie-procedure, in principe overeenstemming bereikt was (inclusief 'on site inspection'). Het blijkt ook daaruit dat Amerika als enige land ter wereld in november 1982 in de VN tegenstemde bij een onder meer door Nederland ingediende resolutie waarin om een verbod op alle kernproeven gevraagd werd. Engeland, Frankrijk en Rusland onthielden zich, West-Duitsland stemde voor. Bij eenzelfde resolutie in december 1983 onthield Amerika zich van stemming, evenals de andere kernwapenmogendheden.

ontwikkeling desastreus. Bewoners van Brazilië, Argentinië en Pakistan vinden de gedachte dat een land als Frankrijk meer kernwapens nodig heeft omdat het anders door Rusland zou worden aangevallen gewoonweg absurd. In hun ogen is de uitbreiding van de Franse en Engelse kernmachten alleen ingegeven door het streven naar meer macht, meer invloed. 'Waarom zouden de Europeanen door middel van kernwapens hun machtspositie mogen uitbreiden, en wij niet? Wij moeten ze ook hebben', redeneren velen. Voor veel derde-wereldlanden weegt het als gelijkwaardig meetellen in de familie der volkeren zwaarder dan de bestrijding van de armoede in eigen land. En als je naar de veiligheid kijkt, heeft een land als Pakistan meer reden om zich bedreigd te voelen dan Frankrijk of Nederland.

De kern van het in 1968 afgesloten Non Proliferatie Verdrag (NPV) was: de derde-wereldlanden zouden afzien van kernwapens, en wij (onze bondgenoten en de Russen) zouden stoppen en de kernbepapening terugdringen. Het verdrag werkt echter niet omdat wij ons er niet aan houden.

Het westelijk bondgenootschap geeft, door in de VN bijna en bloc tegen een resolutie te stemmen die vraagt om een tweezijdige, verifieerbare bevestiging van de kernwapens en hun draagsystemen, aan de derde-wereldlanden duidelijk te kennen dat het zelf niet tot enige beperking bereid is.

### **Dubbelbesluit en ontspanning.**

De Russische politiek is gedeeltelijk een voortzetting van de expansiepolitiek van de tsaren, en gedeeltelijk wordt ze door vrees voor het Westen bepaald.<sup>10)</sup> Vorig jaar pleitte minister De Ruiter in een interview ervoor om als 't ware in de huid van de vijand te kruipen (Trouw 21-5-1983). In Russische ogen is het Westen

– Amerika voorop – bezig Rusland te omringen met vijandige regimes en Amerikaanse bases, van West-Europa via Turkije en Pakistan tot Japan toe. Rusland moet zich daartegen verweren door zich te omringen met bevriende regimes, bij voorkeur met zachte hand (Finland) of een wat hardere hand (Polen), maar desnoods met zeer harde hand (Afghanistan).

Vele Nederlanders, die in 1940 meege maakt hebben hoe het Nederlandse leger door onvoldoende bepapening en voorbereiding onder de voet gelopen werd, zeggen: 'Dit mag ons nooit weer overkomen'. Als we bedenken dat de tweede wereldoorlog alleen in de Sovjet-Unie 20 miljoen slachtoffers geëist heeft (één op iedere tien Russen is omgekomen), en dat een groot deel van Rusland totaal verwoest werd, dan is het begrijpelijk dat vele Russen zeggen: 'Dat nooit weer. Als we weer aangevallen worden, zullen we zorgen dat de strijd buiten onze grenzen wordt uitgevochten'. Een opvatting waarvan Polen en Tsjechen het slachtoffer zijn.

In het zeer kwetsbare Europa kunnen we ons geen oorlog meer veroorloven, ook geen conventionele. We zullen met elkaar moeten leren leven. Op de korte termijn geeft het huidige veiligheidssysteem een zekere stabiliteit, maar de prijs is hoog. Beide blokken streven naar het handhaven en zondig uitbreiden van hun machtsposities. Dit houdt in dat liberalisatie in een Oostblokland slechts gedoogd kan worden voor zover ze het bestaande machtsevenwicht niet aantast. Gaat de liberalisatie te ver, dan moet ze teruggedrongen worden, bij voorkeur goedschiks, maar desnoods kwaadschiks (Polen, december 1981).

'Hoe meer Oost-West confrontatie, des te minder vrijheid voor de volken die in de schaduw van de Sovjet-macht leven',

10) Helmut Schmidt: 'Leven met de Russen in het atoombijperk', *NCR* 2-7-1983.

schreef Helmut Schmidt <sup>10)</sup>. Onze belangen zijn gediend met ontspanning, niet met confrontatie. En het lijkt me evident dat deze ontspanning niet gediend is met in Centraal-Europa wapens te plaatsen waarmee Rusland rechtstreeks getroffen kan worden. Aan het begin van de zestiger jaren plaatsten de Russen (evenals nu) een zeer groot aantal op West-Europa gerichte raketten (vnl. de SS-4). Aanvankelijk reageerde de NAVO met het plaatsen van raketten in Engeland en Turkije. Maar president Kennedy vond bij nader inzien deze raketten te provocerend en te kwetsbaar, en verving ze door op onderzeeboten geplaatste raketten. Deze wijsheid van Kennedy schijnt de huidige generatie politici niet meer op te kunnen brengen. Plaatsen op duikboten betekent ten eerste een zeer grote mate van onkwetsbaarheid, mede dank zij het Westelijke maritieme overwicht. Maar daarnaast betekent een in West-Duitsland geplaatste raket voor de toekomstige ontwikkelingen in Europa een veel grotere belasting dan wanneer dezelfde raket in een schip op de Noordzee geplaatst wordt.

### Dilemma voor het CDA.

De wens tot het terugdringen van de wapenwedloop en de trouw aan het bondgenootschap zijn steeds de uitgangspunten van het veiligheidsbeleid van het CDA geweest. In 1978 wees het CDA als eerste grote partij de neutronenbom af. En de aanvankelijke opstelling van het CDA ten aanzien van het dubbelbesluit

in 1979 (bij voldoende vermindering van het aantal SS-20's vervalt de noodzaak tot het plaatsen van nieuwe wapens, nul-plus) bood een reële mogelijkheid een nieuwe bewapeningsronde in Europa te kunnen vermijden. Maar in november 1981 maakte het CDA een ernstige fout door zich niet te distantiëren van minister Van der Stoep's instemming met Reagans nul-nul-optie. Die hield in dat tenzij Rusland bereid zou zijn *alle* SS-20's op te ruimen, inclusief die in Siberië, de NAVO-modernisering door zou gaan. <sup>11)</sup> Had het Westen werkelijk nul-nul gewild, dan had het op zijn minst ook het niet doorgaan van de *uitbreiding* van de Engelse en Franse kernmachten aan moeten bieden. Om van de Russen te verwachten dat ze hun eigen modernisering voor de volle 100% terugdraaien, terwijl de uitbreiding van de Engelse en Franse kernmachten naar 1200 kernkoppen ongehinderd doorgaat is de gekheid ten top gedreven. Door hiermee in te stemmen werd het Nederlandse voorbehoud ten aanzien van de plaatsing ernstig ontkracht, het betekende instemming met een opstelling waarbij Genève niet kon slagen. Door zich hier niet van te distantiëren stemden CDA en ook PvdA in feite in met een nieuwe bewapeningsronde in Europa. Reagans interimvoorstel (maart 1983) betekent in feite een terugkeer naar de NAVO-opstelling van december 1979 (plus-plus) <sup>12)</sup>. Alleen is het tijdstip nu ongunstiger. Naar mijn overtuiging zullen de Russen alleen bereid zijn in te stemmen met een beper-

11) Aan dit voorstel was een interne strijd in de Amerikaanse regering voorafgegaan. Haig had sterke bezwaren tegen dit voorstel, het gaf z.i. geen blijk van een serieuze bereidheid tot onderhandelen. Maar Richard Perle won de strijd. De veronderstelling van de meeste deskundigen in Europa, dat het bij de nul-nul optie om een mede voor de publieke opinie bestemd openingsbod ging, is onjuist gebleken: Reagan en Perle hadden het als een serieus voorstel bedoeld. Nitze kreeg absoluut geen bewegingsvrijheid. Voor nadere details zie de artikelen 'Playing Nuclear Poker' in *Time* van 31-1-1983, 'Behind Closed Doors' in *Time* van 5-12-1983 en Pat Harmon: 'Backgrounder on Euromissiles', *Freeze-Newsletter* van oktober 1983.

12) In een gesprek met een IKV-delegatie bevestigde een Amerikaanse onderhandelaar dat beide posities op hetzelfde neerkwamen, maar wees erop dat dit vergeleken met de nul-nul optie een aanzienlijke verschuiving betekende.

king van het aantal SS-20's als het Westen bereid is hetzij de uitbreiding der Engels-Franse kernmacht in te brengen, hetzij de Pershing II te laten vallen<sup>13)</sup>. Maar dit wil de NAVO niet, omdat dat in strijd is met het principe dat de plaatsing in Duitsland en Engeland gelijktijdig moet plaatsvinden. Was men in 1980 in plaats van 1983 met serieus onderhandelen begonnen, dan had men de plaatsingschema's gemakkelijk nog aan kunnen passen.

Anno 1983 lijken de beide uitgangspunten van het CDA-beleid (wapenbeheersing en bondgenootschap) steeds meer met elkaar in strijd te komen; dit plaatst het CDA voor een moeilijk dilemma. Tot dusver heeft Nederland meestal de eenheid binnen de NAVO laten prevaleren. Willen we in de nabije toekomst deze lijn blijven volgen, dan wordt de prijs wel erg hoog. Het betekent loyale medewerking aan de plaatsing van de kruisraketten, en aan een meer offensieve opstelling van het bondgenootschap overeenkomstig het 'air-land battle' concept, en het betekent akkoord gaan met het invoeren van de neutronenbom en de chemische wapens. We komen daarmee niet alleen in strijd met de punten 19 en 20 uit ons program van uitgangspunten, het betekent ook een politiek die duidelijk in strijd is met het Europese belang. 'West-Europa is veeleer gebaat bij een in onderling overleg overeengekomen wapeningsbeperking en bij samenwerking met de in zijn directe nabijheid gelegen wereldmacht', aldus Schmidt<sup>10)</sup>. Als de NAVO een politiek blijft voeren die strijdig is met de Europese belangen, zal de publieke steun voor het bondgenootschap afnemen. Binnen de socialistische partijen is dat nu al duidelijk merkbaar, evenals bij een deel van de jongere generatie. In dit verband wil ik wijzen op de

zeer grote percentages dienstweigeraars in de *beide* Duitslanden.

We moeten ons goed realiseren wat er aan de hand is. In de Verenigde Staten verschuift het centrum van de politieke en economische macht geleidelijk van het Noord-Oosten naar het Zuiden en Westen. Mede als gevolg daarvan raakte het sterk op Europa georiënteerde 'East-coast establishment' haar greep op de buitenlandse politiek van Amerika kwijt<sup>10)</sup>. De buitenlandse politiek wordt nu veel meer dan voorheen bepaald door de binnenlands-politieke factoren. De huidige confrontatie-politiek is meer gebaseerd op ideologie dan op een rationele politieke analyse.

Wat moet het CDA in deze situatie doen? De weg uit het dilemma werd in feite reeds gewezen door de resolutie aangenomen op de partijraad te Hattem (mei 1982), die uitsprak dat 'de voor- en nadelen van een meer zelfstandig Europa binnen de NAVO als politieke factor nader moeten worden onderzocht'. We kunnen ons niet langer permitteren dat er in Genève over ons en zonder ons onderhandeld wordt. Nederland moet pleiten voor het instellen van een 'Commissie van Goede Diensten', bestaande uit enkele landen met een groot politiek belang bij ontspanning, bijvoorbeeld West-Duitsland, Polen en Zweden. Alleen dan kan Genève slagen.

### **De kerkelijke uitspraken**

In 1983 hebben zowel de Amerikaanse als de Nederlandse bisschoppen zich uitgesproken over de kernbewapening. Als we deze, en vele eerder gedane uitspraken van kerkelijke leiders naast elkaar leggen, dan zien we – naast alle nuances – toch heel duidelijk een gemeenschappelijke grondtoon, te weten:

a) de strategie van een massale vernietig-

13) Zie het zgn. 'boswandelings-akkoord', waarmee Nitze in feite buiten zijn boekje ging, en dat mede de oorzaak was van het ontslag van Nitze's baas Rostov. Zie beide artikelen in *Time* (31-1-1983 en 5-12-1983).

ging van de burgerbevolking verdraagt zich niet met de christelijke leer;

- b) aan de andere kant kan men ook niet zo maar uit de politieke realiteit stappen, vandaar dat er vaak een zekere tolerantie ten aanzien van het bezit van kernwapens bestaat, maar wel steeds onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de aldus verkregen 'Gnadenfrist' gebruikt wordt om de bewa-  
pening terug te dringen en actief te werken aan een ander veiligheids-systeem.

Dit andere veiligheidssysteem kan mijns inziens alleen bestaan uit een wederzijds *door daden onderstreept* niet-aanvalsverdrag. Een niet-aanvalsverdrag op zichzelf is onvoldoende, beide partijen moeten door daden tonen dat het hun ernst is. Een minimale voorwaarde is natuurlijk het wederzijds stoppen met de wapenvernieuwing. Daarnaast moet het Westen de existentie van de Sovjet-Unie aanvaarden, en opgeven wat de Sovjets als een bedreigende omsingelingspolitiek zien. In ruil daarvoor moeten de Sovjets afzien van ingrijpen in de interne ontwikkelingen in de Oostbloklanden. Het is een illusie te denken dat er een ontwikkeling mogelijk is waarbij de concessies alleen uit het Oostblok komen. Meer vrijheid in de Oostbloklanden betekent een machtsverlies voor de Sovjets; dit kan alleen gerealiseerd worden als daar een gelijkwaardig machtsverlies van het Westelijk bondgenootschap tegenover staat. De conclusie van dit artikel kan niet anders zijn dan dat er aan de door de bisschoppen en andere kerkelijke leiders gestelde voorwaarden absoluut niet voldaan is. De bewapening wordt niet verminderd, ze wordt integendeel vooral kwalitatief verder opgevoerd. De huidige politiek staat volkomen haaks op wat de kerkelijke leiders (inclusief de Paus) bepleiten. De verschuiving naar nucleaire

gevechtswapens en first-strike wapens ondermijnt in toenemende mate het thans nog redelijk stabiele afschrikkingsevenwicht. De voorbeeldfunctie die hiervan uitgaat naar de derde wereld maakt het plaatje nog negatiever.

De grote zonde – de wederzijdse bedreiging met totale vernietiging – is een gevolg van tienduizenden kleine zonden, het steeds maar weer laten prevaleren van eigenbelang, groepsbelang, angst voor gezichtsverlies enz. boven het lange-termijn veiligheidsbelang. Loyaliteit tegenover de eigen club en de eigen mensen speelt vaak een dominante rol. Van christen-politici zou je mogen verwachten dat ze het stoppen van deze desastreuze ontwikkelingen zwaarder laten wegen dan overwegingen van prestige en korte-termijn eigenbelang. Ik vrees echter dat dit teveel gevraagd zal zijn, dat, als puntje bij paaltje komt, onze bewindslieden opnieuw bereid zullen blijken om, in het belang van de eenheid in het bondgenootschap, een politiek te dekken waar ze in feite zelf niet achter staan. Ik vrees ook dat de meerderheid van de CDA-fractie, in het belang van de eenheid in de partij, het kabinet hierin volgen zal, en de andersdenkenden in de fractie zwaar onder druk zal zetten, zoals dat ook in 1979 gebeurd is. Men blijft een politiek volgen die niet alleen geen enkel perspectief biedt op een alternatief voor het ethisch onaanvaardbare afschrikkingsevenwicht, maar die bovendien dit afschrikkingsevenwicht, dat tot dusver redelijk heeft gewerkt, steeds verder ondermijnt.

